

พระราชนิเวศน์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

โดย กองบรรณาธิการ

ต้นแบบการอนุรักษ์และการฟื้นฟู ระบบนิเวศสันทรายหาดอย่างยั่งยืน

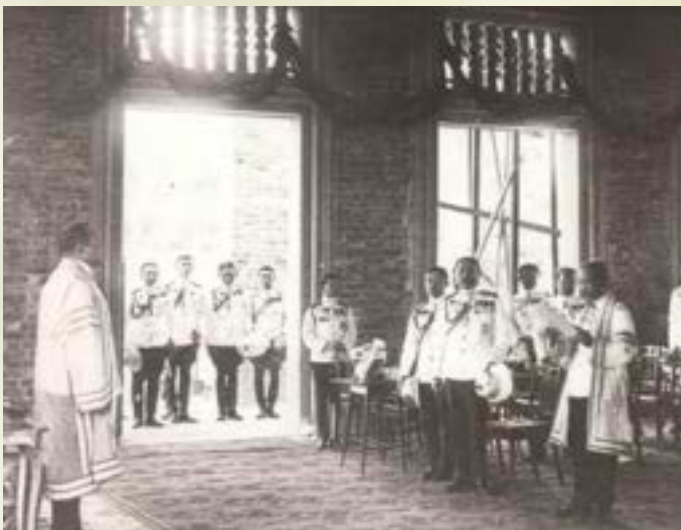
เมื่อเดินทางเข้าสู่ภาคกลางตอนล่าง นักเดินทาง
มักจะหาโอกาสแวะที่จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่
ริมชายฝั่งทะเลและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ
ทั้งทางธรรมชาติ ทะเล และประวัติศาสตร์

ในโอกาสนี้ กองบรรณาธิการวารสารธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เยี่ยมชม
“พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน” สถานที่ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลป
วัฒนธรรม และเป็นต้นแบบของการฟื้นฟูระบบนิเวศสันทรายหาด พร้อมทั้ง
ได้สัมภาษณ์ **ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา** ตำแหน่ง ประธานคณะทำงานด้าน
การฟื้นฟูระบบนิเวศทางกายภาพ ซึ่งให้เกียรติพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวและความรู้
เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่สันทรายหาดโดยรอบพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
ซึ่งกองบรรณาธิการฯ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระราชนิเวศน์บุณฑลพายวัน

คุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

เมื่อปี พ.ศ. 2466 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้โปรดให้สร้างพระราชนิเวศน์บุณฑลพายวัน เป็นพระราชวังฤดูร้อน ทรงออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง ด้วยพระองค์เอง นับเป็นโบราณสถานที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทย ประยุกต์ (เรือนไทยผสมยุโรป) สร้างด้วยไม้ทั้งหลังที่มีความสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง และมีเรื่องราวคุณค่าทางประวัติศาสตร์

พระราชนิเวศน์ฯ ถูกทิ้งร้างมากกว่า 40 ปี ต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ใช้เป็นที่ตั้งศูนย์ฝึกการต่อต้านปราบปรามการก่อความไม่สงบ โดยได้นำพระราชทานว่า “ค่ายพระรามหก” และในปี พ.ศ. 2524 พระราชนิเวศน์ฯ ได้รับการขึ้นทะเบียน

เป็นโบราณสถาน ตามประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ประกาศ ณ วันที่ 2 กันยายน 2524 และประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 98 ตอนที่ 177 หน้าที่ 3672 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2524 ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 31 ไร่ 1 งาน 63.5 ตารางวา

ดร.อานนท์ อธิบายว่า “...สมัยที่รัชกาลที่ 6 พระองค์ท่านทรงมีแนวคิดต้องการที่ประทับที่ห่างไกลจากชุมชน มีน้ำจืดไหลลงทะเลไม่มากนักเพื่อให้ทรายสะอาดและน้ำทะเลใส แต่ก็ต้องมีน้ำจืดเพียงพอเพื่อการอุปโภคบริโภคของข้าราชการที่ตามเสด็จ ที่นี้จึงตรงกับพระราชประสงค์ เพราะหาดขาวสะอาดกว้างยาว มีประชาชนอยู่อาศัยไม่มากนัก และที่สำคัญมีทรัพยากรน้ำจืดที่อยู่ในชั้นทราย บ่อเก่าดั้งเดิมแถวนี้ที่เห็นอยู่ ขุดลงไปเพียงประมาณ 2-3 เมตร จะเจอชั้นน้ำจืด ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของระบบชั้นทรายของประเทศไทย ทุกแห่งเป็นอย่างนี้เหมือนกันหมด ไม่ว่าจะฝั่งอ่าวไทยหรืออันดามัน ที่บางเบิด คลองทรายขาว หรือท้ายเหมือง...”

ความท้าทาย

การบูรณะพระราชานิเวศน์ฯ

การจัดการพระราชานิเวศน์ฯ ดร.อานนท์ เล่าว่า “...เดิมมีการจัดการที่ยังขาดความเข้าใจในองค์รวม เน้นแต่ส่วนที่เป็นที่ประทับเท่านั้น ลืมนึกถึงส่วนที่เป็นหมู่เรือนที่พักต่าง ๆ ซึ่งเป็นเสมือนชุมชนเล็ก ๆ มีทั้งสโมสร สนามกอล์ฟ ที่พัก เพราะอาศัยอยู่ที่นั่นเป็นเดือน และสมัยก่อนไม่มีร้านสะดวกซื้อ ทุกอย่างต้องอยู่ได้ด้วยตัวเองในระดับหนึ่ง...”

ที่ผ่านมาการบูรณะและบริหารจัดการพื้นที่ในระยะแรกแม้ดำเนินการด้วยความปรารถนาดี แต่ยังไม่เป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เช่น การทำสีอาคารโดยไม่คำนึงถึงสีดั้งเดิม การถมพื้นที่โดยใช้ดินจากที่อื่น เพื่อเปลี่ยนระบบนิเวศชายหาดให้กลายเป็นสวนต้นไม้ต่างถิ่น รวมถึงการขุดสระน้ำจำนวนมากในพื้นที่ค่ายพระรามหก รอบ ๆ เขตโบราณสถาน เพื่อแก้ปัญหาหน้าจืดไม่พอ การขุดสระเปิดหน้าดินทำให้น้ำจืดในชั้นทรายมีการระเหยอย่างรุนแรงและน้ำเค็มจากทะเลรุกเข้ามาแทนที่ ส่งผลกระทบต่อความเค็มของระบบน้ำในชั้นทรายอย่างถาวร นอกจากนี้ การขาดการใส่ใจกับพรรณพืชดั้งเดิม ทำให้เกิดพืชรุกรานหลายชนิด เช่น กระถินทางกระรอกที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและเป็นปัญหาในการกำจัด

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพระราชินีเวศน์ฯ ได้ปรับการบูรณะให้เชื่อมโยงองค์ประกอบทางธรรมชาติและระบบนิเวศเข้ามาเป็นส่วนของการทำงานมากขึ้น เช่น การปรับปรุงสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นภายหลังและไม่มีความเป็นหรือขัดกับหลักการทางธรรมชาติวิทยา การควบคุมระดับความเค็มของน้ำในชั้นทราย และการนำแนวคิดของสวนพฤกษศาสตร์มาใช้กับบางพื้นที่ที่ยังมีความสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้ดั้งเดิมสูง และการจัดตั้งหอพรรณไม้เพื่อการเรียนรู้สังคมพืชบนสันดอนทรายชายฝั่ง

แต่สิ่งก่อสร้างในทะเล
เหล่านี้กลับสร้าง
ผลกระทบอย่างรุนแรง
และถาวรต่อระบบนิเวศ
ชายหาด

พื้นที่ชายหาดที่พระราชินีเวศน์ฯ ตั้งอยู่นั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และต่อเนื่องมาอีกหลายสิบปีไม่เคยประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง มีแต่เพียงการการเปลี่ยนแปลงของแนวชายฝั่งตามฤดูกาลจากลมมรสุม และการเปลี่ยนแปลงเป็นครั้งคราวจากพายุขนาดใหญ่ซึ่งนาน ๆ จึงจะเกิดสักครั้งหนึ่ง และระบบก็จะปรับฟื้นฟูตัวเองตามธรรมชาติโดยใช้เวลาประมาณ 1-2 ฤดูกาล แต่การขาดความรู้ความเข้าใจในพลวัตรทางธรรมชาติของระบบสันทรายชายฝั่งทะเลในระยะหลังทำให้เกิดการก่อสร้างโครงสร้างแข็งขนาดใหญ่ที่รูก้าลงไปในทะเล เช่น รอดักทราย (Groin) กองหินไต้น้ำ (Break Water) และเขื่อนปากร่องน้ำ (Jetty) เพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งบริเวณหน้าพระราชินีเวศน์ฯ แต่สิ่งก่อสร้างในทะเลเหล่านี้กลับสร้างผลกระทบอย่างรุนแรงและถาวรต่อระบบนิเวศชายหาดโดยเฉพาะเรื่องความเค็มของชั้นน้ำจืดในชั้นทรายและเป็นต้นเหตุของการกัดเซาะในพื้นที่ข้างเคียง โดยเฉพาะทางตอนเหนือของพระราชินีเวศน์ฯ รวมถึงการตื้นเขินของพื้นที่เลนนอกชายฝั่ง

พระราชนิเวศน์มฤคทายวันฯ ได้เลือกแนวทางการแก้ปัญหา บริเวณพื้นที่สันทรายชายหาดโดยเน้นวิธีธรรมชาติ (Nature-Based Solutions)

โดยเริ่มจากการรื้อถอนโครงสร้างแข็ง ๆ ได้แก่ รอดักทรายและเขื่อนกันคลื่นที่เกินความจำเป็น เพื่อคืนสมดุลการถ่ายเททรายของชายหาดและชายฝั่งทะเล การกำจัดพืชต่างถิ่นและพืชรุกรานที่คุกคามระบบนิเวศดั้งเดิมอย่างรุนแรง เพื่อเอื้อให้พืชสันทรายท้องถิ่นเดิมทั้งไม้พุ่มไม้เลื้อยและต้นไม้ขนาดใหญ่ เช่น ต้นพลองเหมือด ต้นเกด ต้นข่อย ต้นกระทิง ต้นหูขาว และต้นมะพลับ สามารถฟื้นคืนกลับมาได้เองตามธรรมชาติ โดยอาจมีการปลูกเสริมในบางพื้นที่ตามความจำเป็น เพื่อให้พืชพื้นถิ่นเดิมเหล่านี้มีบทบาทในการรักษาน้ำใต้ดิน ยึดโครงสร้างของสันดอนทรายชายฝั่ง ลดความรุนแรงของลมและไอลูติที่พัดเข้าสู่ฝั่ง และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณชายหาด ให้เป็นไปตามกลไกธรรมชาติดั้งเดิมของพื้นที่นี้

การคงอยู่ของระบบนิเวศ

สันทรายชายหาด

ดร.อานนท์ ได้อธิบายถึงความเป็นมาของพื้นที่สันทรายชายหาดโดยรอบพระราชินีวนศน์ฯ กล่าวคือ “...สมัยก่อนพื้นที่บริเวณนี้มีทรายขาวและน้ำทะเลใสมากกว่าปัจจุบัน เนื่องจากสภาพแวดล้อม โดยพื้นฐานมีฝนค่อนข้างน้อย ตั้งแต่ชะอำ ทำยาง ลงไปจนถึงชุมพร และมีเทือกเขาตะนาวศรี ช่วยกันลมมรสุมฤดูฝนที่พัดมาจากฝั่งมหาสมุทรอินเดีย จึงเป็นลมแห้ง มีความชื้นน้อย ปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่ชายฝั่งทะเลมีไม่มาก พืช สัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ บริเวณนี้ จึงเป็นชนิดพันธุ์ที่ทนต่อสภาพแห้งแล้งและทนต่อเกลือ ซึ่งไม่ใช่พืชสัตว์ทุกชนิดจะอยู่ได้ดีในแบบนี้ พืชที่นี่มักจะไม่ใช้ต้นไม้ขนาดใหญ่ ใบจะน้อยเพื่อลดการสูญเสีย น้ำ และทนต่อแรงลม นี่คือนิยามตามธรรมชาติของพื้นที่ตรงนี้ แต่ข้อดีคือ ไม่มีปัญหาจากน้ำจืดมากเกินไป ซึ่งหากมีน้ำจืดมาก ยุงและแมลง ตลอดจนจراثาย และแพลงตอนพืชในทะเลก็จะมีมากด้วย...”

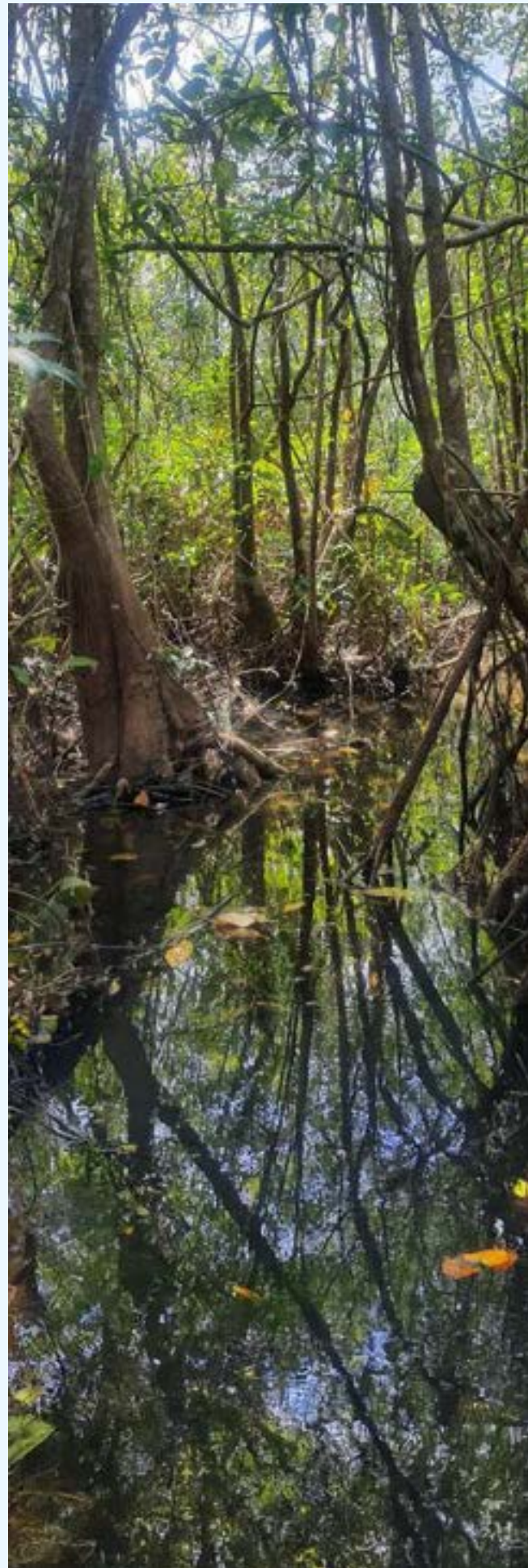
นอกจากนี้ ดร.อานนท์ ได้ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบนิเวศชายหาด (Coastal Sand Dune Ecosystem) ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่ซับซ้อนระหว่างปัจจัยทางกายภาพ ชีวภาพ เคมี และมีความสำคัญต่อการก่อกำเนิดและการคงอยู่ของระบบนิเวศเฉพาะทางนี้ ซึ่งมีพื้นฐานหลัก ที่แตกต่างจากป่าชายเลนอย่างชัดเจน ดังนี้

► ที่มาของพื้นดินและทราย ส่วนใหญ่มาจากการที่ระดับน้ำทะเลในอดีตเคยขึ้นสูงลึกเข้ามาหรือน้ำทะเลเอ่อท่วมเนื่องจากลมและพายุ ทรายทะเลถูกพาเข้ามา พื้นทรายดั้งเดิมที่นี้จึงเป็นทรายทะเลที่มีพัฒนาการเป็นสนทราย เป็นร่องลึก เป็นสันสูงขึ้น ร่องตรงกลางบางแห่งลึกจนมีน้ำขังถาวร ภาษาดั้งเดิมเรียกว่า “ตะเก๋า” หรือ “ร่องตะกาด” ซึ่งก็จะเป็นหนึ่งในระบบนิเวศย่อยของระบบนิเวศชายหาด สนทรายบางแห่งสูงมากจนแห้งและโดนลมพัดตลอด ก็เริ่มมีพันธุ์พืชบกที่ทนแล้ง ทนเค็ม และทนลมได้ระดับปรากฏขึ้น

► แหล่งน้ำจืด แม้จะเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล แต่แหล่งน้ำจืดก็มีความจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของพืชทุกชนิดในระบบนิเวศชายหาด น้ำฝนที่ตกในบริเวณชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งน้ำจืดหลักที่ซึมลงไปในพื้นที่ทรายเป็นชั้นน้ำจืดใต้ดิน (freshwater lens) ที่ลอยอยู่เหนือชั้นน้ำเค็มที่อยู่ลึกลงไป ซึ่งเป็นระบบน้ำจืดที่แตกต่างจากป่าชายเลนปากแม่น้ำที่ได้รับน้ำจืดที่ไหลมาตามลำน้ำจากกลุ่มน้ำที่อยู่ในแผ่นดิน ชั้นน้ำจืดและความชื้นในสนทรายรวมถึงน้ำค้างตอนกลางคืนเป็นแหล่งของน้ำจืดที่พืชในระบบนิเวศนี้ ใช้เพื่อการดำรงชีพ

► แร่ธาตุและระบบหมุนเวียนสารอาหาร เช่นไนโตรเจนและฟอสฟอรัส ดินทรายโดยทั่วไปขาดแคลนธาตุและสารอาหาร เนื่องจากการระบายน้ำที่ดี ทำให้ธาตุอาหารถูกชะล้างออกไปได้ง่าย ดังนั้นการดำรงชีวิตของพืชในระบบนิเวศสันทรายชายหาดจึงต้องพึ่งพิงการหมุนเวียนหรือรีไซเคิลธาตุอาหารที่อยู่เศษไม้ใบไม้ซากพืชซากสัตว์ ที่จะถูกดูดกลับไปใช้อย่างรวดเร็ว ระบบนิเวศแบบนี้จึง “ขี้ก” ที่จะสงวนรักษาธาตุอาหารไว้ภายในระบบของตัวเอง โดยจะปล่อยออกสู่ทะเลข้างเคียงอย่างน้อยที่สุด ท้องทะเลในบริเวณนี้จึงใสสะอาด ซึ่งตรงกันข้ามกับระบบนิเวศป่าชายเลน ที่ได้รับสารอาหารจากต้นน้ำอย่างเหลือเฟือ ไม้มีความจำเป็นจะต้องเก็บสงวนเอาไว้ในระบบ จึงทำให้เป็นระบบนิเวศป่าชายเลนสามารถเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่ทะเลที่อยู่ข้างเคียง ซึ่งทำให้น้ำทะเลใกล้ป่าชายเลนมีลักษณะขุ่นหรือเขียวไม่สะอาดตา

► สิ่งมีชีวิต พืชในระบบนิเวศสันทรายชายหาดมักจะเป็นพืชที่ทนต่อความแห้งแล้งและลมแรงได้ จึงมักจะมีลักษณะแห้งกร้านหรือมีหนามแข็ง แต่พืชในระบบนิเวศสันทรายชายหาดมักจะทนต่อความเค็มได้ไม่มากนัก ดังนั้นถ้ามีอิทธิพลจากน้ำทะเลมากเกินไปพืชส่วนมากก็จะอยู่ไม่ได้ ซึ่งแตกต่างจากพืชในป่าชายเลนที่มักจะมีกลไกการกำจัดเกลือและมีระบบรากที่เหมาะสมกับพื้นดินที่นุ่มเหลว จึงทำให้มีการเติบโตเป็นต้นสูงใหญ่ที่เขียวชอุ่มและหนาแน่น

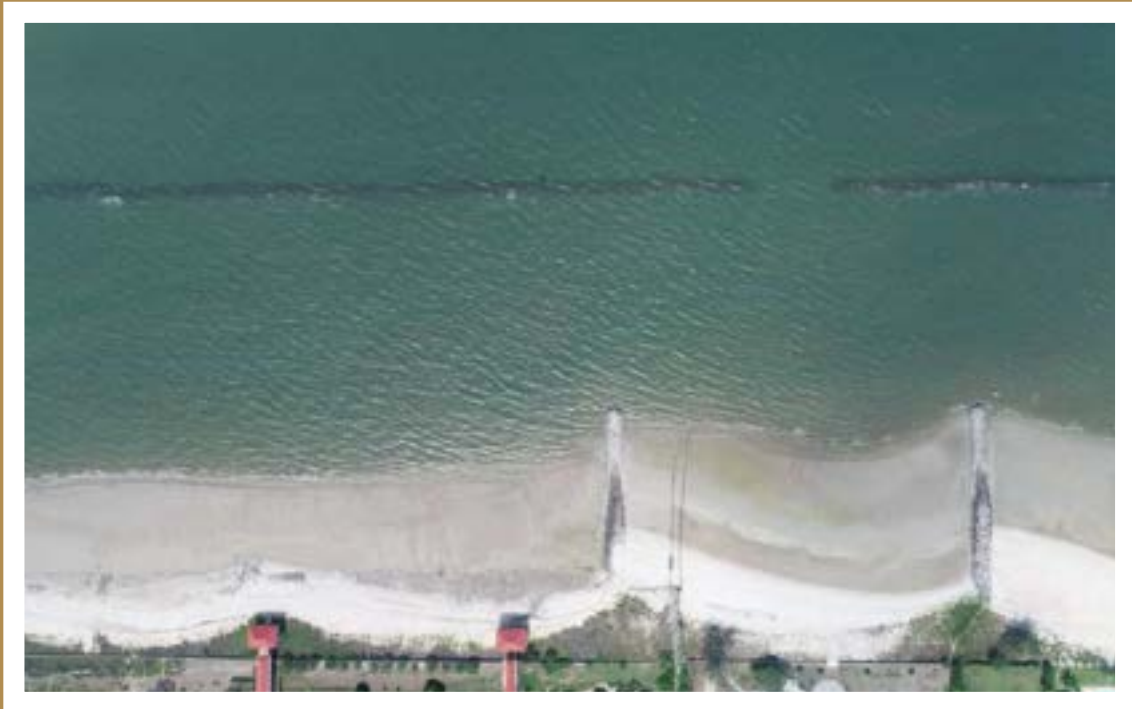

บทบาทของหน่วยงาน และความร่วมมือ

การบูรณาการความร่วมมือในการฟื้นฟู
สันทรายชายหาดและบูรณะพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน
เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างยั่งยืนแบบองค์รวมและสมดุล

มูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา
สิริโรสภาพัฒณวดี มีบทบาทสำคัญในการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
เพื่อให้เป็นไปตามตามหลักพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6
ให้พระราชฐานแห่งนี้มีความสอดคล้องกับสภาพและระบบนิเวศธรรมชาติ และสอดคล้องกับพระบรม
ราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เพื่อให้พื้นที่เป็นพิพิธภัณฑ์ในพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมถึงการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสำคัญของพระราชนิเวศน์ฯ
เช่น การฟื้นฟูและอนุรักษ์อาคารไม้ การดูแลภูมิทัศน์และระบบนิเวศ ฟื้นฟูป่าชายหาด การปลูกพันธุ์ไม้
พื้นเมืองที่เหมาะสม การวิจัยและศึกษาแนวทางป้องกันและบำรุงรักษากรณีปัญหาความเค็มของน้ำใต้ดิน
การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาและหอพรรณไม้พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เป็นต้น

มูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวันฯ ได้สนับสนุนให้เกิดอาศรมเสวนาระบบนิเวศชายฝั่ง ซึ่งเป็น การรวมกลุ่มของนักวิชาการจากทั่วประเทศ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม เพื่อการแลกเปลี่ยนถกเถียงให้เกิดสติปัญญาและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชายฝั่งทะเล โดยมีการแลกเปลี่ยนกันทั้งแบบออนไลน์และการพบปะกันเป็นครั้งคราวตามโอกาสต่าง ๆ

► **กรมศิลปากร** ในฐานะหน่วยงานหลักรับผิดชอบด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน ได้ดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนพระราชนิเวศน์มฤคทายวันเป็นโบราณสถานแห่งชาติ ส่งผลถึงการรับรองและคุ้มครองทางกฎหมายแก่พระราชนิเวศน์ฯ ในฐานะมรดกทางประวัติศาสตร์ และศิลปะที่สำคัญของชาติ ทำให้เกิดข้อกำหนดและมาตรการในการอนุรักษ์ที่เข้มงวด รวมถึง การให้คำปรึกษาทางวิชาการด้านการอนุรักษ์และบูรณะ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถาน อย่างถูกต้อง ทั้งการเลือกใช้วัสดุ เทคนิควิธีการบูรณะ หรือการรักษาโครงสร้างและรูปแบบสถาปัตยกรรม ดั้งเดิม

► **กรมเจ้าท่า** เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการและสนับสนุนงบประมาณในงานโยธา ของการรื้อถอนรอตักทรายและเชื่อมกันคลื่นในทะเลบริเวณด้านหน้าของพระราชนิเวศน์มฤคทายวันฯ

► **กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง** โดยสำนักงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 3 (เพชรบุรี) เป็นอีกหนึ่งในหน่วยงานช่วยควบคุมดูแล ตรวจสอบ และติดตามผลกระทบในระยะยาวของการรื้อถอน เชื่อมกันคลื่นบริเวณพื้นที่พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการรื้อถอนโครงสร้าง รอตักทรายออกจากบริเวณชายหาด และการเลี้ยวเบนของคลื่น หรือ End Effect บริเวณท้ายโครงสร้าง วิศวกรรม ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งน้อยที่สุด

► **กรมทรัพยากรน้ำบาดาล** โดยสำนักทรัพยากรน้ำบาดาลที่ 8 (ราชบุรี) และกรมชลประทาน โดยสำนักชลประทานที่ 14 (ปราณบุรี) ได้สนับสนุนการสำรวจ การออกแบบและขุดเจาะบ่อน้ำตื้น และการเติมน้ำจืดจากโครงการชลประทานเพชรบุรี เพื่อลดความเค็มของชั้นน้ำใต้ดินระดับตื้น ซึ่งเริ่มคุกคามต่อฐานรากใต้ดินของอาคารโบราณสถาน

► หน่วยงานและภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ กรมป่าไม้ (สถานีเพาะชำกล้าไม้ จังหวัดเพชรบุรี) ภาคเอกชน เช่น บริษัท ดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด ที่ร่วมปลูกพันธุ์ไม้พื้นเมือง สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ดำเนินโครงการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและการติดตามทางกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่ และเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรเอกชน เช่น Beach For Life และนิตยสารสารคดี เป็นต้น ในการเผยแพร่ความรู้และแนวคิดของการอนุรักษ์ระบบสันทรายชายฝั่งแบบองค์รวม

พระราชานิเวศน์มฤคทายวันเป็นสถานที่ที่งดงามและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเป็นต้นแบบที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และการฟื้นฟูระบบนิเวศสันทรายชายหาดอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวทางตามวิถีธรรมชาติ (nature-based solution) ควบคู่กับการตระหนักว่าการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับจัดสรรงบประมาณต้องไม่สร้างผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ การบูรณะพระราชานิเวศน์มฤคทายวัน เป็นการบูรณาการความรู้และความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้สถานที่แห่งนี้เป็นสะท้อนการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ชายฝั่งทะเล หรือพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ เพื่อให้เราสามารถรักษามรดกทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่านี้ไว้ให้ลูกหลานได้ชื่นชมตลอดไป